

Sanasto S2-oppimisessa

Maisa Martin

Jyväskylän yliopisto

Turku 17.9.2016

Sanaston oppimisessa on

Helppoa

Vaikeaa

Aihepiirejä

- ▶ Sanaston rakenne
- ▶ Sanaston kehitysvaiheita
- ▶ Sanaston osuus toisen kielen oppimisessa
- ▶ Sanaston kasvun parametrit
- ▶ Sanan osaaminen
- ▶ Sanaston oppimisen keinoja

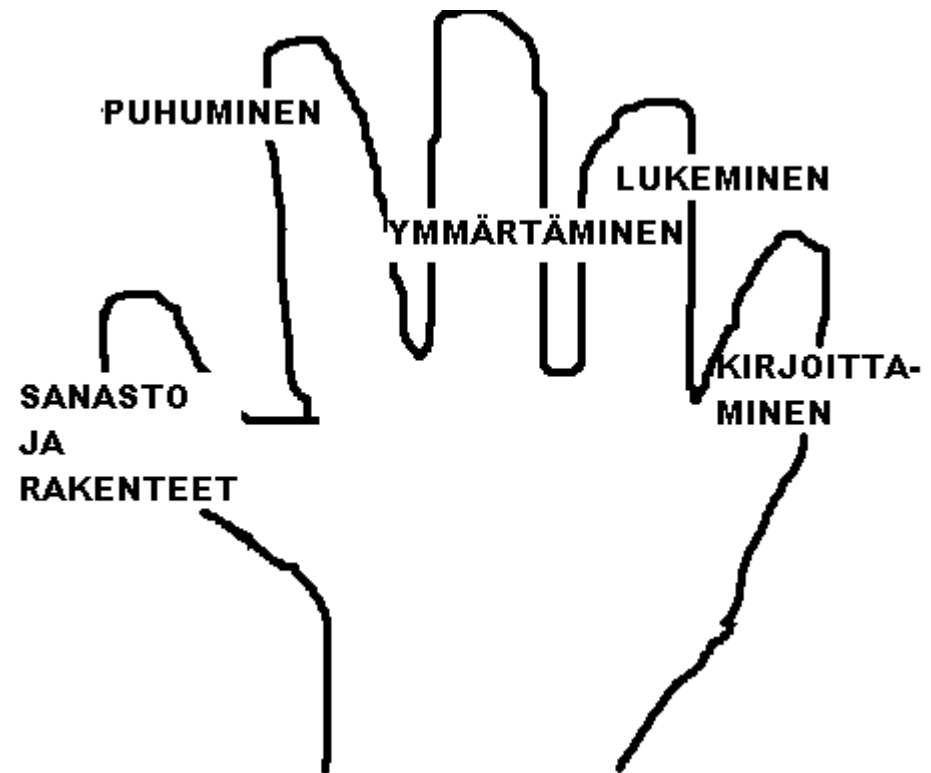
”OPI YKSI SANA, SAAT KYMMENEN ILMAISEKSI.”

- ▶ perussanat
- ▶ yhdyssanat
- ▶ johdokset
- ▶ rajat liikkuvia:
  - ▶ nainen ?
  - ▶ tietää ?
  - ▶ maailma?
  - ▶ kuukausi
  - ▶ englantilainen vs. monenlainen ?

Sanaston kehitysvaiheita

- ▶ Alkuvaiheessa muistissa fonologiset yhteydet
- ▶ Edistyneillä oppijoilla ja äidinkielisillä semanttiset yhteydet
- ▶ Kehityskulku: käsittämätön äänimassa - jokin tuttu ilmaus, joka yhdistyy tilanteeseen - yhdistyy merkitykseen - jakautuu sanoihin - sama sana toisessa ilmauksessa - sanalle merkitys - sama sana toisessa muodossa - sama sana toisessa merkityksessä jne.
- ▶ Tärkeä vaihe: Kyky poimia puheesta uusi sana ja kysyä merkitystä
- ▶ Sanojen rakenteen tunnistaminen - omaehtoinen sananmuodostus
- ▶ Toiston rooli keskeinen, joskus voi oppia myös kerralla.

KÄMMENMALLI

Sanaston osuus toisen kielen oppimisessa

- ▶ Oppijoille kieli on sanoja - sanakirja taskussa, ei kielioppi
- ▶ Sanastoon laajasti sisältyvät myös sanaliitot, sanonnat, metaforat jne.
- ▶ Sanat vs. rakenne - onko kaikki sanoja ja niiden vaatimia konstruktioita?
- ▶ Sanat ja rakenne erillään (perinteinen kielioppi, UG)
- ▶ Kaikki kielioppi sanoissa (Lewis)
- ▶ Käyttöpohjaiset näkemykset kielestä

Käyttöpohjaisia näkemyksiä kielenoppimisesta ja sanaston rooli niissä

- ▶ Frekvenssi lähtökohtana (esim. Nick Ellis)
  - ▶ Keskeinen lähtökohta sanaston arvioinnissa (frekvenssivyohtykkeet)
- ▶ Kaaos-kompleksisuusteoria (Diane Larsen-Freeman) ja DST (esim. Verspoor et al.)
  - ▶ Toistaiseksi hyödynnetty enemmän kieliopin kehityksen tutkimisessa
- ▶ Konstruktiot lähtökohtana: Kieli on konstruktioita, jotka sallivat tietyt tai tietynlaiset sanat (konstruktioikielioppi)
  - ▶ Eskildsen, Kajander, Mustonen, Reiman, Seilonen

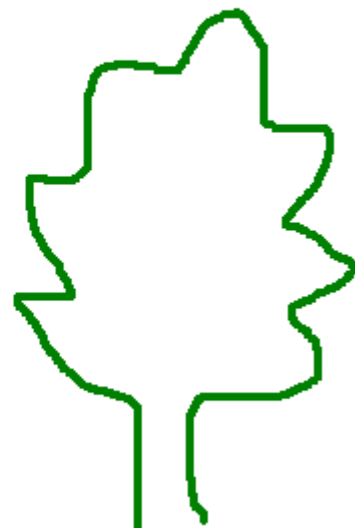
KIELITAIDON (ja sanaston) KASVUN DIMENSIOT

SUJUVUUS

TARKKUUS

KOMPLEKSISUUS

Sanaston sujuvuus

- ▶ Liittyy kaikkien kielitaidon osa-alueiden sujuvuuteen
- ▶ Frekvenssin rooli
- ▶ Sanojen verkosto mielessä:
  - ▶ Sanat listoina?
  - ▶ Sanat kollokaatioiden osina?
  - ▶ Sanat semanttisissa verkoissa?
  - ▶ Sanat konstruktioiden osina?
  - ▶ Eri kielten sanat: yhdessä vai erikseen?

Sanaston tarkkuus

- ▶ Sujuvuuden ja tarkkuuden raja häilyvä
- ▶ Alkuvaiheessa virheet rakenteellisia tai fonologisten hahmojen sekaantumisen aiheuttamia, myöhemmin usein sanavalintaan liittyviä
- ▶ Tarkkuuden eri asteet:
  - ▶ Alkuvaiheessa keskitason käsitteet tärkeimmät
  - ▶ Tarkkuus kasvaa jatkuvasti (vrt. sanan osaaminen)
  - ▶ Puhekumppaneiden arvauskyvyssä huimia eroja > kohtalainen tarkkuus tarpeen
  - ▶ Ääntämiseen huomiota alussa
  - ▶ Toiston merkitys strategiana

Sanaston kompleksisuus

- ▶ Tavoitetaso vaihtelee, koululaisen opittava paljon laajempi sanasto kuin kotiäidin
- ▶ Sanasto eriytyy melko varhain (1000 sanaa kaikille, 3000:n jälkeen eriytyminen jo huomattavaa)
- ▶ Sanasto ei ole staattinen varasto
- ▶ Kompleksisuus on rakenteellista
  - ▶ Sanan pituus, rakenne ja yhteydet muihin sanoihin
- ▶ Kompleksisuus on sisällöllistä Harvinaisuus/yleisyys, spesifisyys, abstraktius
- ▶ Diversiteetti (Scott Jarvis)

Sanaston abstraktisuus

- ▶ Onko abstraktius erillinen parametri vai osa kompleksisuutta?
- ▶ Voidaanko seurata abstraktiuden kehitystä?
- ▶ Kouluttamaton oppija: abstraktius vaikeaa
  - ▶ Sana
  - ▶ Lause
  - ▶ Verbi
  - ▶ Sijamuoto
  - ▶ Lauseenjäsen
  - ▶ Kielioppi
  - ▶ Kielikäsitys

SANAN OSAAMINEN

- ▶ merkitys - merkitykset
- ▶ muoto - taivutus
- ▶ ääntäminen - kirjoittaminen
- ▶ paradigmaattiset kytkökset
- ▶ syntagmaattiset kytkökset
- ▶ frekvenssi
- ▶ tyyli
- ▶ yhteydet muihin sanoihin

SANAN OPPIMINEN

- ▶ oppimisstrategiat
- ▶ oppimistyyli
- ▶ muistin rooli:
  - ▶ mieleen painaminen
  - ▶ mielestä palauttaminen
- ▶ sana yksin
- ▶ sana käyttöyhteydessään
- ▶ kollokaatiot

Sanaston oppimisen keinoja

- ▶ Sanaston hankkiminen
  - ▶ Sanakirjat (elävä, paperinen, digitaalinen), thesaurus
  - ▶ Kännykkäkääntäjät
  - ▶ Esineet, kuvat, eleet
- ▶ Sanaston muistaminen
  - ▶ Toisto, toisto, toisto
  - ▶ Käyttö
  - ▶ Mielikuvat

TEHTÄVÄ

- ▶ Onko sanojen monipuolinen johtamismahdollisuus hyöty vai haitta suomen oppijan kannalta? Miksi? Miten kannattaa opettaa johtamista?
- ▶ Lähde johtamisen opettamiseen: Lepäsmä - Lieko - Silfverberg 1996: Miten sanoja johdetaan? Suomen kielen johto-oppia. Helsinki: Finn Lectura
- ▶ Lähde sanaston oppimisesta suomeksi: Honko, Mari 2013: Alakouluikäisten leksikaalinen tieto ja taito: toisen sukupolven suomi ja S1-verrokki. Tampereen yliopisto.